

нодавчо закріпити соціальне партнерство як один з основоположних принципів сучасного трудового права.

Література

1. Словарь по трудовому праву / Отв. ред. Ю. П. Орловский. — М.: БЕК, 1998. — 600 с.
2. Киселев И. Я. Сравнительное трудовое право стран развитой рыночной экономики. — М.: Изд-во Акад. труда и социальных отношений, 1995. — 210 с.
3. О коллективных договорах и соглашениях: Закон Украины // Ведомости Верховной Рады Украины. — 1993. — № 36. — Ст. 361.
4. О порядке разрешения коллективных трудовых споров (конфликтов): Закон Украины // Ведомости Верховной Рады Украины. — 1998. — № 34. — Ст. 227.
5. О создании национальной службы посредничества и примирения: Указ Президента от 17 октября 1998 г. // Праця і зарплата. — 1998. — № 23.
6. Трудовое право України / За ред. П. Д. Пилипенко. — К.: Ін Юре, 2003. — 536 с.
7. Шамшина И. И. Социальное партнерство в сфере охраны труда как необходимый элемент развития современного правового государства // Вісник ЛАВС. Спец. вип. «Ідея правової держави: історія і сучасність». — Луганськ, 2003. — Ч. 3. — С. 123–129.
8. Гуславський В. С. Проблема національної інтеграції пострадянських країн: напрямки вирішення // Актуальні проблеми права: теорія і практика. — 2005. — № 7. — С. 23–31.
9. Трудовой кодекс Российской Федерации. — М.: Юринформ, 2002. — 128 с.
10. Трудовое право в вопросах и ответах: Учеб.-справ. пособие / Под ред. В. В. Жернакова. — Х.: Одиссей, 2000. — 624 с.
11. Священное Евангелие. Украинская Православная Церковь. Киевская Митрополия, 2000. — 765 с.

УДК 342.734:331.4

В. Ф. Пузирний

ПРАВО НА НАЛЕЖНІ, БЕЗПЕЧНІ І ЗДОРОВІ УМОВИ ПРАЦІ

Загальноприйнятим є розподіл основних прав та свобод людини і громадянина на соціально-економічні, політичні й особисті. Серед соціально-економічних прав виділяють право на працю, наявність якого робить можливим існування всіх інших прав. Даний вид права є головним у системі прав, закріплених за членами суспільства, таким же природним, властивим людині, як і право на життя.

Право на працю включає в себе право кожної людини на належні, безпечні та здорові умови праці (ст. 34 Конституції України).

Право на належні, безпечні та здорові умови праці не відразу знайшло своє закріплення в Конституції України та навіть і в Конституціях колишнього СРСР, тому що соціалістична країна на початковому етапі свого розвитку, а потім і в період побудови соціалізму ще не могла забезпечити це право економічно та юридично. Цьому спочатку заважали наявність приватного сектора, а потім недостатній рівень розвитку економіки, науки і техніки. Тому право на здорові і безпечні умови праці знайшло своє закріплення в КЗпП СРСР у 1922 році як завдання, що вимагає вирішення.

Право на належні, безпечні і здорові умови праці закріплено не лише в Конституції України. Так, відповідно до ст. 7 Міжнародного пакту про економічні, соціальні й культурні права, держави, які беруть участь у цьому пакті, мають визнати право кожного на справедливі та сприятливі умови праці, що відповідають вимогам безпеки та гігієни. Кодекс законів про працю України закріплює право на здорові та безпечні умови праці (ст. 2), у ст. 6 Основ законодавства про охорону здоров'я встановлено право на охорону здоров'я, що передбачає серед інших право на безпечні й здорові умови праці.

Відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону України «Про охорону праці» державна політика в галузі охорони праці визначається відповідно до Конституції України і спрямована на створення належних, безпечних і здорових умов праці.

Слушною є думка С. А. Голощапова, який конституційне право на охорону праці розглядає як один із аспектів правового поняття охорони праці та охорони здоров'я в процесі праці. У цьому аспекті охорону праці він розглядає як суб'єктивне право загального характеру, що є елементом правового статусу громадянина [1, 45].

На наш погляд, Н. А. Муцинова в основу визначення поняття «охорона праці» справедливо включає принцип охорони праці — право на охорону праці, називаючи серед інших норм і норми, направлені на забезпечення всіх робітників і службовців безпечними умовами праці і належними санітарно-гігієнічними умовами в процесі виробництва [2, 5–6].

Право на належні, безпечні та здорові умови праці як елемент правового статусу громадянина є суб'єктивним, належить усім і кожному громадянину зокрема. Цьому праву громадян відповідає обов'язок держави в особі компетентних органів по охороні здоров'я, створенню здорових і безпечних умов праці. На нашу думку, цей обов'язок держави слід розуміти як необхідність у законодавчому порядку закріпити:

- 1) юридичні норми, що визначають умови і порядок реалізації конституційного права громадянина на здорові і безпечні умови праці;
- 2) юридичні засоби його охорони;
- 3) юридичні засоби захисту цього права у випадку його порушення;
- 4) правові норми, що регламентують порядок дій державних органів, громадських організацій та окремих громадян по захисту порушеного права.

Конституцією України закріплено право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ст. 55).

Законодавство України передбачає юридичні засоби охорони права на належні, безпечні і здорові умови праці, що забезпечує можливість працівників вимагати від відповідних органів держави виконання обов'язків щодо забезпечення здорових, безпечних умов праці. Якщо, наприклад, у проектах виробничих об'єктів, у конструкціях машин, верстатів та інших засобах виробництва не додержані вимоги охорони праці, кожний громадянин вправі звернутись до суду з вимогою усунути недоліки в галузі охорони праці, а останні зобов'язані вжити відповідних заходів.

Слід зазначити, що вимоги по охороні праці часто не дотримуються підприємствами, установами і організаціями різних організаційно-правових форм, які використовують працю найманих працівників. Як відзначає Н. Б. Болотіна, чимало керівників підприємств безвідповідально ставляться до обов'язків щодо створення здорових і безпечних умов праці, часто розглядають ці питання як другорядні [3, 482–483].

Юридичними засобами захисту права на належні, безпечні і здорові умови праці у випадку його порушення є норми, що встановлюють обов'язок спеціально уповноважених органів (Комітету по охороні праці, Державного департаменту нагляду за додержанням законодавства про працю тощо), профспілок, Генерального прокурора та підпорядкованих йому прокурорів здійснювати контроль за дотриманням правил щодо охорони праці, вживати заходів, які забезпечували б дотримання законодавства про охорону праці, а також норми, що регулюють порядок діяльності цих органів.

Таким чином, є беззаперечним, що конституційне право на належні, безпечні і здорові умови праці, закріплені як в Конституції України, так і в інших нормативно-правових актах, є суб'єктивними правами та існують в особливих правовідносинах з державою і мають загальний порядок.

Література

1. Голощапов С. А. Правовые вопросы охраны труда в СССР. — М.: Юрид. лит., 1982. — 200 с.
2. Муцинова П. А. Правовая организация труда на промышленных предприятиях СССР: Автореф. дис... канд. юрид. наук. — М., 1970. — 18 с.
3. Болотіна Н. Б. Трудове право України: Підручник. — 3-тє вид., стер. — К.: Вікор, 2005. — 725 с.

УДК 343.9(477):369.5

І. М. Сирота

ТРИ РІВНІ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Основні напрями пенсійної реформи визначені в Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року [1] та «Стратегії розвитку пенсійної системи», затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2005 року [2]. Ці важливі документи, засновані на досягненнях не тільки вітчизняного законодавства, багаторічних наукових досліджень і практики застосування законодавства про пенсійне забезпечення, але й увібрали в себе міжнародно-правовий досвід соціального захисту населення.

Новий закон діє з 1 січня 2004 року. Він передбачає удосконалення державної системи пенсійного забезпечення, перехід на страхову трирівневу пенсійну систему. Нова пенсійна система складається з солідарного, накопичувального та недержавного пенсійного страхування.